

Social psychological features of the problem of motive and motivation

Zuhrakhan Rakhimjonovna

Urinboyeva, a psychologist at the 63rd General Secondary School under the jurisdiction of the Department of Preschool and School Education, Fergana District, Fergana Region

Abstract: The article describes the scientific research works of scientists, theoretical ideas on the problem of motive and motivation, the formation of educational motives, the learning technology of motivation.

Key words: Motive, Motivation, Interest, Profession, Education, Student, Activity, Field, Problem, Person, Child.

Motiv va motivatsiya muammosining ijtimoiy psixologik xususiyatlari

Zuhraxon Raximjonovna

Farg'ona viloyati Farg'ona tumani Maktabgacha va maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi 63-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi Urinboyeva

Annotatsiya: maqolada motiv va motivatsiya muammosi o'quv motivlarini shakllanishi, motivatsiyaning o'rganish texnologiyasi borasida nazariy fikrlar olimlarning ilmiy tadqiqot ishlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: motiv, motivatsiya, qiziqish, kasb, ta'lim, o'quvchi, faoliyat, soha, muammo, shaxs, bola.

Ta'lim faoliyati bolalar bog'chasidan boshlab, o'rta va oliy kasbiy ta'lim muassasalarida o'qitishgacha bo'lgan shaxs shakllanishining deyarli barcha yillarini oladi. Ta'lim olish har qanday shaxs uchun ajralmas talabdir, shuning uchun o'quv motivatsiyasi muammosi pedagogika va pedagogik psixologiyaning markaziy muammolaridan biridir. Bu masalaga bag'ishlangan ilmiy adabiyotlarda, birinchi navbatda, maktab o'quvchilarini o'qitish motivlarini va aniq sohalar bo'yicha mutaxassislarning ish motivlarini o'rganishga e'tibor beriladi. O'quvchilarning o'quv motivatsiyasini o'rganish texnologiyalari ushbu

PEDAGOGICAL CLUSTER

JOURNAL OF PEDAGOGICAL DEVELOPMENTS

Website: <https://euroasianjournals.org/index.php/pc/index>

muammoning muhimligiga qaramay, zamonaviy tadqiqotchilar tomonidan deyarli hisobga olinmaydi. O'quv faoliyatining samaradorligi va kasbiy kompetensiyalarni o'zlashtirish sifati motivatsiyaning kuchiga, uning tuzilishiga va etakchi ta'lim motivlariga bog'liq. Agar kerak bo'lsa, ish usullarini to'g'rilash va o'rganish uchun ijobiy motivatsiyani shakllantirish, shu bilan ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish uchun talabalarning ta'lim faoliyatining motivatsion tuzilishini bilish kerak. Eng umumiy shaklda faoliyat uchun motivatsiya deganda odamni muayyan harakatlarni amalga oshirishga undaydigan harakatlantiruvchi kuchlar to'plami tushuniladi. Bu kuchlar insonning tashqarisida va ichida bo'lib, uni ongli yoki ongsiz ravishda muayyan harakatlarni amalga oshirishga majbur qiladi. Shu bilan birga, insonning qo'zg'atuvchilari va reaksiyalari o'rtasidagi munosabatlar uning hayotiy tajribasiga, tarbiyasiga, hissiy holatiga bog'liq bo'lib, buning natijasida turli odamlar bir xil ta'sirga turlicha munosabatda bo'lishlari mumkin. Shuning uchun motivatsiyaning aniqroq ta'rifi qabul qilinishi kerak. "Motivatsiya - bu shaxsni faoliyatga undaydigan, faoliyat chegaralari va shakllarini belgilab beruvchi va bu faoliyatga ma'lum maqsadlarga erishishga yo'naltirilgan yo'nalishni beradigan ichki va tashqi harakatlantiruvchi kuchlar yig'indisidir". Motivatsiyaning inson xulq-atvoriga ta'siri ko'p omillarga, asosan individual ravishda bog'liq va inson faoliyatidan kelib chiqadigan fikr-mulohazalar ta'sirida o'zgarishi mumkin. O'quv motivatsiyasi - bu o'quv faoliyatiga kiritilgan motivatsiyaning alohida turi. Kengroq ma'noda o'quv motivatsiyasini o'quvchilarni samarali bilim faoliyatiga, ta'lim mazmunini faol rivojlantirishga undash jarayonlari, usullari, vositalarining umumiy nomi sifatida ko'rish mumkin. Boshqa har qanday turtki kabi, u tizimli bo'lib, birinchi navbatda yo'nalish, barqarorlik va dinamika bilan tavsiflanadi. Shunga ko'ra, ta'lim faoliyati motivatsiyasini tahlil qilishda nafaqat dominant stimulni (motivni) aniqlash, balki shaxsning motivatsion sohasining butun tuzilishini ham hisobga olish kerak. O'quv faoliyati polimotivdir, chunki talabanning faoliyati turli manbalarga ega. M.V.Matyuxina ta'lim motivatsiyasining manbalariga qarab motivlarning uch turini ajratadi:

1. ichki - kognitiv va ijtimoiy ehtiyojlar (ijtimoiy tomonidan tasdiqlangan harakatlar va yutuqlarga intilish);
2. tashqi - talabanning hayotiy sharoitlari bilan belgilanadi, ular talablar, umidlar va imkoniyatlarni o'z ichiga oladi (talablar ijtimoiy xatti-harakatlar, muloqot va faoliyat normalariga rioya qilish zarurati bilan bog'liq); kutishlar jamiyatning

ta'limga bo'lgan munosabatini shaxs tomonidan qabul qilinadigan va ta'lim faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq qiyinchiliklarni bartaraf etishga imkon beradigan xulq-atvor normasi sifatida tavsiflaydi; imkoniyatlar - ta'lim faoliyatini yo'lga qo'yish uchun zarur bo'lgan ob'ektiv sharoitlar);

3. shaxsiy - qiziqishlar, ehtiyojlar, munosabatlar, standartlar va stereotiplar, shuningdek, ta'lim va boshqa faoliyatda o'z-o'zini takomillashtirish, o'zini o'zi tasdiqlash va o'zini o'zi amalga oshirish istagini belgilaydigan boshqa manbalar. Ta'lim motivatsiyasining ichki, tashqi va shaxsiy manbalarining o'zaro ta'siri o'quv faoliyatining tabiatiga va uning natijalariga ta'sir qiladi. Manbalardan birining yo'qligi ta'lim motivlari tizimining o'zgarishiga yoki ularning deformatsiyasiga olib keladi. Motivatsiya jarayoni quyidagi psixik jarayonlardan iborat: motiv mazmunini idrok etish, uning shaxsiy ma'nosini emotsional baholash, motiv mazmunini tushunish va baholash, motivga ishonch hosil qilish. Motivning mazmuni motivning turiga bog'liq. Ichki motivlarning mazmuni o'quvchining o'rganilayotgan materialning dunyoqarashidagi, shu ob'ektni bilishidagi, amaliy faoliyatidagi ahamiyati haqidagi bilimidir. Bu bilimlarni idrok etish talaba ongida tegishli tasavvurlarni hosil qiladi. Demak, motivning mazmuni uning obyektiv asosidir. Motivning sub'ektiv asosi - bu individual xususiyatlarga ega bo'lgan shaxs uchun o'quv materialining qiymati. Subyektiv ma'no ob'ektiv ma'noni sub'ektiv qadriyatlar tizimi bilan taqqoslash va mavzuning haqiqiy, insoniy, shaxsiy ma'nosining hissiy tajribasi asosida shakllanadi. Ikkinchisini san'at darajasidagi aniq misollar, hamdardlik tasviri, bilimlar tizimini shubha ostiga qo'yadigan jiddiy, ammo hal qilinishi mumkin bo'lgan muammolarni taqdim etishi kerak. Bilimga bo'lgan ehtiyojni hissiy jihatdan baholash uning mazmuni va ob'ektiv qiymati bilan ham, tashqi ta'sir etuvchi omillar bilan, birinchi navbatda o'qituvchining shaxsiyati bilan bog'liq bo'lishi mumkin. O'qituvchining ijobiy hissiy bahosini yaratishga hissa qo'shadigan asosiy komponentlar: uning jozibasi, o'z mavzusining qadriga chuqur ichki ishonch va bilimlarni talabalarga etkazish uchun samimiy mas'uliyat. Yolg'onlik va yolg'onchilik tezda tan olinadi va o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini o'ldiradi. Maftunkorlik mashg'ulotning borishi va natijalari bilan mustahkamlanmasa, yo'qolishi mumkin. Motivning mazmunini tushunish va baholash talabaning o'zini o'zi namoyon qiladigan, masalan, sinf va boshqa biznesni tanlashda, darsdan kutilayotgan foyda va narxni o'zaro bog'lashda namoyon bo'ladigan, unda kurashayotgan tendentsiyalarni uyg'unlashtirish

bo'yicha ichki ishidir. bilim (vaqt, kuch) uchun to'lanishi kerak. Motivga ishonish, ya'ni uning haqiqiy mustahkamlanishi va mustahkamlanishi asosan o'rganish – bilim va ko'nikmalarni anglash va rivojlantirish jarayonida yuzaga keladi. Yuqoridagi faoliyat manbalariga asoslanib, V.A.Gordashnikov va A.Ya.Osin motivlarning quyidagi guruhlarini aniqladilar:

1. kommunikativ motivlar (muloqotga bo'lgan ehtiyojlar bilan bog'liq);
2. muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaslik uchun motivlar (mumkin bo'lgan muammolar, noqulayliklar, faoliyat bajarilmagan taqdirda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan jazolar haqida xabardorlik bilan bog'liq);
3. obro'-e'tibor motivlari (yuqori ijtimoiy mavqega ega bo'lish yoki saqlab qolish istagi bilan bog'liq);
4. kasbiy motivlar (tanlangan kasbiy soha bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish, malakali mutaxassis bo'lish istagi bilan bog'liq);
5. ijodiy o'zini o'zi anglash motivlari (o'z qobiliyatlarini to'liqroq aniqlash va rivojlantirish va ularni amalga oshirish istagi, muammolarni hal qilishga ijodiy yondashish bilan bog'liq);

Lyax, T.I. O'rganishning shaxsan muhim motivini eksperimental shakllantirish tajribasi / - Tula: Tul nashriyoti. davlat ped. un-ta im. L.N. Tolstoy, 2004. - 133 b.

2. Lyax, T.I. Pedagogik psixologiya: - Tula: Tul nashriyoti. davlat ped. un-ta im. L.N. Tolstoy, 2005. - 295 b.

3. Makarova, I.V. O'qituvchi-psixolog: kasbiy faoliyat asoslari / I.V. Makarova, Yu.G. Krilov. - Samara: Ed. Bahrax uyi, 2004. - 288 b.

4. McClelland, D. Inson motivatsiyasi / - Sankt-Peterburg: Peter, 2007 - 672 p.

5. Maklakov, A.G. Umumiy psixologiya: - Sankt-Peterburg: Peter, 2008. - 583 p.

6. Ovchinnikov, M.V. Pedagogika oliy o'quv yurti talabalarini o'qitish motivatsiyasi dinamikasi va uning shakllanishi: ... diss avtoreferati. samimiy. psixolog. Fanlar: - Yekaterinburg, 2008. -26 b.

7. Popova A.Yu. Psixologiya talabalarini kasbiy o'qitish uchun motivatsiyani rivojlantirishning psixologik shartlari: ... diss avtoreferati. samimiy. psixolog. Fanlar: - M., 2004. -30 b.

8. Smirnov, S.D. Oliy ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi: faoliyatdan shaxsga: - M.: Akademiya nashriyot markazi, 2003. - 256 b.

9. Садыкова Г. С. Г. RELIGIOUS-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DECISION-MAKING //E Conference World. – 2024. – №. 5. – С. 463-470.

10. Садыкова, Гульбарно Садыкова Гульбарно. "RELIGIOUS-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DECISION-MAKING." E Conference World. No. 5. 2024.

11. Садыкова, Г. С. Г. (2024, January). RELIGIOUS-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DECISION-MAKING. In E Conference World (No. 5, pp. 463-470).

12. Sodiqova G. O. UDK: 314.15 O 'SMIRLIK DAVRIDA MUSTAQIL QAROR QABUL QILISHNING EMPIRIK TAHLILI //ILMIY AXBOROTNOMA. – С. 83.

13. Sodiqova, G. O. "UDK: 314.15 O 'SMIRLIK DAVRIDA MUSTAQIL QAROR QABUL QILISHNING EMPIRIK TAHLILI." ILMIY AXBOROTNOMA: 83.

14. Sodiqova, G. O. UDK: 314.15 O 'SMIRLIK DAVRIDA MUSTAQIL QAROR QABUL QILISHNING EMPIRIK TAHLILI. ILMIY AXBOROTNOMA, 83.

15. Содиқова Г. О. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ У ШКОЛЬНИКОВ.

16. Содиқова, Г. О. "ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ У ШКОЛЬНИКОВ."

17. Содиқова, Г. О. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ У ШКОЛЬНИКОВ.

18. Содиқова Г. О. ВЛИЯНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ПОДРОСТКОВ НА ПРОЦЕСС ПРИНЯТИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНЫХ РЕШЕНИЙ //Международный конкурс курсовых, научно-исследовательских и выпускных квалификационных работ" Research work-2021". – 2021. – С. 33-35.

19. Содиқова, Г. О. "ВЛИЯНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ПОДРОСТКОВ НА ПРОЦЕСС ПРИНЯТИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНЫХ РЕШЕНИЙ." Международный

PEDAGOGICAL CLUSTER

JOURNAL OF PEDAGOGICAL DEVELOPMENTS

Website: <https://euroasianjournals.org/index.php/pc/index>

конкурс курсовых, научно-исследовательских и выпускных квалификационных работ" Research work-2021". 2021.

20.Содиқова, Г. О. (2021). ВЛИЯНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ПОДРОСТКОВ НА ПРОЦЕСС ПРИНЯТИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНЫХ РЕШЕНИЙ. In Международный конкурс курсовых, научно-исследовательских и выпускных квалификационных работ" Research work-2021" (pp. 33-35).